IOSEPHI ANTONII
DARDANA
PHIL. ET MED. DOCT.

ET MEDICI NOSOCOMII VERCELLENSIS

IN AGARICUM CAMPESTREM

VENENO IN PATRIA INFAMEM

ACTA

AD AMICISSIMUM ET AMANTISSIMUM

VICTORIUM PICUM

M. D.

AUGUSTAE TAURINORUM

EXCUDEBAT IOAN. MICH. BRIOLUS

R. SC. AC. ET AG. SOC. IMP ET BIB.

M. DCC. LXXXVIII.

COLLEGÆ

AMANTISSIMO, AMATISSIMOQUE

VICTORIO PICO

M. D.

JOSEPH ANTONIUS DARDANA

S. P. D.

I. Duo, Sodalis amicissime, quaerebas in tua epistola, quam admodum Rev. P. Bo mihi nuperrime communicavit. Primo nempe quaenam fuerit specifica Fungorum species, qua plures elapso vere exeunte in hac Urbe graviter affecti aegrotarunt; secundo quaenam ab illorum esu oppresserint symptomata.

II. Hisce libentissime quidem, sed brevibus satisfacturo, mihi praesto esset responsum. Nam 1.°; binae fuerunt Fungorum species, quibus omnes, quas noverim, familias tunc male plecti observavimus:

aa) Altera nempe ea est, quae in pratis plerumque succrescit, bulbo haud admodum crasso, sed carnoso, petiolo haud longiore, pleno, pileo orbiculari, post evolutionem fere complanato, membrana albida cooperto, subtus lamellato; lamellis primum albidis, dein rufis, tandem nigris, fatiscentibus; velo, & annulo persistente membranaceis, albis. Haec est, uno verbo, species, quam dicunt Itali *Pratajuolo*, atque apud nos vulgus *Plareul* corrupto nomine vocat; quaeque a Cl. Carolo Allionio Nostro, aeternum colendo Praeceptore, in pereleganti, atque in ordinem digestissima Flora Pedemontana n.° 2718. Agaricus Campestris nominatur *.

---

* *Mirum videri poterit esculentam Fungorum speciem vulgo innocuam tantorum malorum, & etiam mortis causam fuisse. Sed qui considerat quae Nos de innocua Fungorum natura in venenatam facile mutabili ex multiplici causarum conspiratione adduximus, quaeque Cl.* Dardana *(§. V. n. 1.) adjicit, phoenomeni rationem intelliget; quod etiam confirmatum magna cum voluptate legimus in eximio iam citato Cl.* Bowles *Opere pag. 255. cuius haec sunt maxime memorabilia verba:* Los hongos, y

bb) Altera est Boletorum species notissima, prae ceteris maxime esculenta, quae

---

sus numerosas familias son innocentes por sí, y solo por acidente se hacen venenosos: esto es, por el terreno, por la lluvia, por los vientos, y por depositar en ellos sus huevos y veneno algunos insectos. Pueden ser sanos en ùna parte, y nocivos en òtra, sin que nadie pueda distinguir su verdadero estado por la vista, por el gusto, ni por el olfato; ni los mismos cocineros que estàn hechos à manejarlos, los pueden diferenciar. Millares de personas comen hongos sin que les hagan novedad; y òtros mueron de ello. Yo hè visto morir de haberlos comido familias enteras; y esto destruye la opinion común de que hacen mal por la disposition en que cogen el estòmago; puos diversas persònas de diferentes edades, sexôs, y temperamentos no pueden tener en el mismo punto y estado sus estòmagos.

Hay infinidad de plantas venenosas por sa naturaleza, como el *Solanum*, el *Hyoscianus* ò veleno, & *Aconito* &c. que se pueden confundir en las ensaladas por ignorancia del que las coge. Quando alguno tenga la disgracia de comer *Hongos* venenosos, ò alguna de las hiervas nocivas por su naturaleza, no se entretenga en tomar triacas, azeytes, caldos ni otros remedios ordinarios, porque de nada sirven. Lo mejor que ha ensenado la experiencia para estos casos es el vinagre comun; y asì, en sintiéndose acometido de dichos venenos, se debe heber un vaso de seiz onzas de buen vinagre, y continuar tomando una onza de èl cada trés horas.

apud nos nomine venit *Boulè Real* (non is tamen, quem Pedemontani eodem nomine vocant, de quo inferius). Tametsi tres eorum species hic frequentiores sint, unam tantum describam, quae ad rem maxime facit. Haec est Boletus quidam, qui superius obscuro-rufi, seu castanei coloris est. Dum e tellure recens erumpit, superne talis est, inferne albus; bulbus solidus, tomentosus; sequenti die superne dilutior evadit, inferius ex albido flavescit; pediculus minus solidus; senescens diluti remanet castanei coloris, vel dilute cuprei, inferius virescit; bulbus ex flavo-viridis, & flaccidior fit. Hic ab alio maxime distinguendus est, qui ex quo nascitur, tametsi ipse etiam superne cupreus existit, inferne tamen uti, & bulbus, perpetuo virescit, cultroque sectus ligneo, aut metallico, scindens instrumentum livore afficit: qui postremus tamquam perniciosus communi ore damnatur. Primum illum esse reor Boletum Cupreum SCHÆFFERI n.° 183. tab. CXXXIII., qui in um-

brosis sylvarum pascuis, praesertim sub Populo, & Tremula provenit, docente mox laudato Cl. Allionio n. 2756. Haec postrema species, tametsi, ut aiebam, maxime edilis, altera est, quae apud nos fuit maxime perniciosa.

Utraque species, haec nimirum, & pratensium aa) recens erat, pulchra, & optima aspectu, & odore, ita ut noxae vel minima subesse suspicio posset.

2.° Ad symptomata quod attinet, ea ipsa observata sunt, quae & veteres omnes, & recentiores Practici graphice describunt; nimirum cardialgia, ventris tormina, cholera morbus, sitis, anxietas, singultus, strangulationis, & suffocationis sensus, lipothymia, amaurosis, coma vigil, & somnolentum, lethargus, convulsio, mors.

Verum liceat modo morbi historiae paullulum immorari, nonnullaque observata, & consectaria paullo fusius subnectere.

III. Quinque in tota urbe, si bene novi, Familiae fuere, quarum ii, qui perniciosorum Fungorum esui indulserunt, pessime mulctati sunt. Horum numerus e XXIV. ad XXX. circiter; quorum IV. fato cesserunt. In una, quae erat ex iis meae curae commissa ex X, quibus constabat personis, VIII. aegrotarunt, reliquis exceptis, quae non comederunt. Ægrotarunt nempe IV. filii, horum mater, huius cognata, & binae famulae.

IV. Hi omnes postremi (§. praec.) optima primum valetudine fruentes, quum ad prandium (IV. Non. Iunii) plus minus primae Fungorum memoratae speciei (aa §. II.) comedissent, nil inde tota die senserunt incommodi. Vespere item bene se habentes, consueta prorsus salubri coena usi sunt. Nec doloris, aut aegritudinis sensu ullo divexati, donec media circiter nocte ventriculi, atque abdominis torminibus e somno omnes expergefacti, nausea, vomitu, diarrhoea affecti sunt; urgebat sitis, cholera morbus conti-

nuo auctiores; quibus iactationes, anxietates, aliaque huiusce commatis accedebant.

1.° Tres filii, eorumque patrua, qui omnes sat dociles remediis usi sunt, (primi nempe oleo olivarum, & tepida mane affatim haustis, altera ipecacuanha statim assumpta) citissime convaluerunt.

2.° Filius natu maior annorum circiter XIII., qui & alias in sumendis remediis se indocilissimum praebuit, neque in hoc casu, pressis etiam vi naribus, vel minimum remedii genus admisit. Auctis continuo symptomatibus tertia die somnolentus evasit; lethargicus factus est, maxillis tamen spasmodice constrictis, ut nonnisi enematibus locus esset, singultuosus quinta die denatus est.

3.° Mater, quae haud aliter, alias remedia aegerrime ferens, tunc etiam, tametsi siti, anxietate, ventriculi, & ventris imi do-

loribus, cholera, & quodam veluti strangulationis sensu saevissime acta, neque amicorum suasionibus illecta, nec Medentis ore mortis minis deterrita, triduum sine remediis, & sola aqua transegerat. Tandem tendinum subsultibus iam apparentibus, necnon oculorum iam livescentibus palpebris, atque ad comatosum somnum tendens emeticum sumpsit, ex quo abunde vomuit, & sedes plurimas habuit. Exhibito in aqua communi spiritu vitrioli (*a*), adhibitisque

---

(*a*) Nondum nisi qua die aegra haec graviter aegrotabat ad manus meas pervenerat opus Praestantissimi Edimburgensis BUCHAN. Ibi cum ex notis DUPLANIL animadverterem contra Fungorum venenum, experientibus PAULET, & PARMENTIER, magno emolumento fuisse aetherem vitriolicum, neque hic nostris in Officinis prostaret, statim de spiritu vitrioli cogitavi aetheri substituendo. Itaque Doctissimo CASSINIS pro hac aegra in consilium vocato, DUPLANILIO suffultus memoratum spiritum vitrioli proponebam; quem confestim unanimes propinavimus. Peringenuus Collega quum alias pluries solis emeticis Fungis affectos curare ipsi feliciter contigisset, mihi candide fatebatur, contra communem sententiam, semper opinatum fuisse nil prorsus venenatae naturae in Fungis quibuslibet contineri; sed totam solum Fungorum substan-

subinde frequentibus enematibus, resipiscere aegra continuo visa est, gradatim tamen, ut coma semper imminueretur, remanente in-

---

tiam ideo noxiam esse, quod ventriculo subigi difficillime posset, quippe gastricis succis aegerrime solubilis; qua de re substantia ipsa Fungorum vomitu ejecta, morbum omnem, opinabatur, citissime solutum iri. Verum quum eo ipso tempore maleficis Fungis affectum aegrotantem curaret, huic, iam frustra adhibito emetico, corrigendi ab aliis suppositi veneni causa, [quod si aderat, in acerrimo sale alcalino Fungorum muco irretito cum gravissimis auctoribus consistere debere existimabat, quod in ventriculo tandem extricatum perniciosum existat] spiritum vitrioli in aqua propinaverat: quasi incantamenti instar choleram, anxietates &c. illico remitti observavit. Quid plura? In eadem familia biduo iam desinente ab assumpto veneno, in alio aegro [iam prius dato emetico] Amaurosis supervenit: haec post trihorium spiritu vitrioli propinato imminui cepit, & gradatim cessit ipsius continuato usu, uti etiam reliqua symptomatum cohors. Haec profecto laudatum CASSINIS in aliam sententiam revocarunt; & vere quasdam Fungorum species venenatas, spiritumque vitrioli, ausim dicere, quasi ipsorum antidotum, censenda esse demonstrare visa sunt. Neminem novi ex Veteribus, qui contra Fungos de vitriolo verba fecerit, praeter DIOSCORIDEM, qui illud atramenti sutorii nomine ex aqua potum adversus hausta Fungorum venena auxiliari ait. Vid. lib. 5. cap. 54. & lib. 6. cap. 23.

terim convulsione aliqua, ut subsultus rariores tendinum, risus sardonicus, inconcinna loquacitas, & similia, quae omnino tandem evanuere. Nec tamen dissimulandum, symptomatibus omnibus iam evanidis, quamdam corporis universi flavedinem, & crurum oedematiam ad diutinum tempus restitisse, quae roborantibus tractu temporis omnino abierunt (*b*).

4.° Quod ad famulas: altera domum suam se recepit, ibique nescio qua curationis methodo tractata convaluit.

5.° Altera tertia die Nosocomium petiit. Haec non substantiam, sed iusculum tantum conditorum fungorum assumpserat. Pessime mulctata est **: peculiare sustu-

---

(*b*) Puerum etiam XII circiter annorum inde in Nosocomio curavi, qui secundae speciei (bb. §. II) Fungos comederat; & vomitu, & spiritu vitrioli feliciſſime convaluit.

** *Crudelius adhuc Mulier Iberica, quae quum propter graviditatem aliquid damni a Fungis timeret, duo tantum, vel tria panis segmenta ex Fungorum intinctu macerata comedit,*

lit veneni symptoma. Huic atona, fere dicam, intestina, & ventriculus facta sunt:

---

communes cum marito, & filio suo exitiales poenas luere debuit Cl. Francisco Gonzalez Quintana *referente in Madritensi* Diario Curioso Erudito Economico y Comercial del Jueves 8 de Noviembre de 1787. n. 496. 4. pag. 526.

MEDICINA.

Carta à los Diaristas fecha en Villaseca de la Sagra à 3. de Noviembre de 87.

Muy Senores mios; Como Médico titular de esta Villa fui llamado muy temprano el 23 de Octubre à visitar à 3 enfermos; y pasado inmediatamente à verlos, hallé un nino de 6 à 7 anos con sus padre y madre, padeciendo todos violentos vòmitos y cursos, con otros graves accidentes. Procurè investigar la causa, y supe que la manana anterior se abian desayunado con setas. En todo el dia no advirtiéron la menor novedad; pero à las 10 de su noche, acometiéron al nino los rèferidos accidentes inmediatamente al padre, y luego à la madre; pasando los 3 la noche con indecible trabajo, y anhelando por el dia para avisarme. En tan lamentable estado les juzgué sin esperanza de vida, y mandé se dispusiesen, lo qual se executò. Al instante, aunque desconfiaba de todo auxìlio, atendida la gran disolucion, y deleterea qualidad que habia introducido en los humores semejante alimento, usé

bis in Nosocomio Ipecacuanha ipsi propinata est; imposita plura enemata sunt, duo

---

de los mejores y mas apropriados especificos; pero todo en vano; pues el padre muriò de alli à pocas horas, el nino 3 despues, y la madre solo durò dia y medio mas. Es de notar 1. que las llmadas setas eran la mayor parte hongos muy parecidos à aquellas: 2. que las cantidad que comiéron no llegò à una libra en todo; y 3. que la muger no las probò, y que solo mojò en el caldo dos ò tres sopas, recelando algun dano à causa de estar criando. De estas particularidades se infiere quan venenoso es tan deprabado alimento, y que solo admite remedio estando aùn en primeras vias, en donde no explica su qualidad nociva hasta comunicarse à los humores, per lo que se hace despues incorregibile.

A principios de este ano acontenciò otro caso parecido à este, estando yo asistiendo en el Real Sitio de Villamejor à 5 ninos que habian comido el beleno; los quales de resultas quedàron inmediatamente convulsos y delirantes; pero habiendo yo conseguido expelerles por vòmito semejante infesto, se libertàron sin la menor lesion; usando despues algunas precauciones à fin de evitar qualquiera funesta resulta.

Dirijo à Vmds. este aviso para que insertàndolo en el Diario sirva de escarmiento al pùblico, y no se vean tan fatales desgracias; pues soy muy amante de la salud humana, y conozco son irremediables estos lances.

Nuestro Senor &c. —— Francisco Gonsalez Quintana.

immo ex decocto tabaci (*c*); sed frustra: nec vomuit uspiam, nec prorsus deiecit; maxillis arctissime constrictis periit lethargica die septima. Secto cadavere, nil prorsus notatu dignum: ventriculus flaccescens, intus praealbidus inventus est cum succo quodam non secus ac farina triticea dealbato, spissiori, non tenaci. In ventriculi fundo vermiculus aderat teres, & minimus. Tenuia intestina aëre hic illic inaequaliter distenta, sed nulla prorsus labe affecta; non secus ac crassa. Vermes nulli (*d*).

V. Ex hactenus dictis fluere videntur sequentia, si bene iudico, haud indigna consectaria:

(*c*) Horum alterum D. LANINI M. D. meas fungens vices hora X. matutina, alterum in pomeridiana visitatione ipse ego ex BUCHAN praescripseramus.

(*d*) Duo alii aegri hac in Urbe tunc Fungorum causa mortui sunt: (§. III.) de his haec novi: post emeticum acido limonum abunde usi sunt. Sed nec vomitus materialem causam; nec acidum vegetabile Veneni vim sustulit.

1.° Nempe esculentas etiam Fungorum species (§. II.) quandoque & perniciosas evadere. Num forte ex anni tempestate; ex quo nascuntur loci qualitate; ex Fungorum aetate, aut aliis similibus circumstantiis? Quousque ergo haec innotescant, Fungi omnes infidum alimenti genus. Hinc haud immerito I. RAIUS haec gulae blandimenta acerrime damnat; Fungos SENECA vocat voluptuarium venenum; PLINIUS ancipitem cibum (1). CARDANUS ferculi genus homini inimicum (2). Nec modo caneret quod olim eleganter HORATIUS:

. . . . . pratensibus optima Fungis
Natura est. Sat. IV. Lib. II. v. 20.

2. Symptomata perniciosorum Fungorum duplicia esse: alia enim, quae vocari possunt primi contactus, uti diarrrhoea,

(1) Hist. Natural. Lib. XXII. Cap. 23.
(2) De tuenda valetudine Lib. II. pag. 156.

vomitus, cardialgia, &c. quae ad biduum, triduumve perdurant (e); alia vero sympathica, uti convulsio, coma, lethargus, &c. quae prioribus non succedunt, nisi noxia substantia nerveis ventriculi, atque intestinorum membranis diutius insederit, atque adeo nervosum genus affecerit.

3.° Hinc curatio tutissima, sollicitus vomitus *(f)*.

(e) Symptomata primi generis quandoque longe citius invadunt, quam quod contigerit aegris meis (§. IV.). Ex iis, qui affecti fuere Fungis (bb § II.) plures statim post prandium, alii paullo serius symptomatibus primi generis correpti sunt.

(f) Pluribus abhinc annis plures alias Familias curavi noxiis Fungis affectas, quae exhibita Ipecacuanha omnes citissime sanatae sunt. Ex his duarum memini, quarum altera (Iudaei cuiusdam) Fungis affecta fuerat; Fungi fuere quos vernaculo nomine *Pissacan*, Agarici Rosei SCHÆFFERUS Tab. LXXV. pinxit vere ad vivum. Altera autem Fungo affecta est, quem *uovolo* dicunt Itali, cuius meminit IO. BAUHINUS sub *Iaseran* nomine, estque Caesareus Cl. ALLIONII n. 2673. pag. 339. a Pedemontanis *Boulé Real* appellatus.

4.° Generatim variae Fungorum noxiorum species eadem symptomata producunt (§. II. 2.°). Quod si differentia contingat aliqua, primo haec erit in symptomatibus secundi generis (§. V. 2.°) atque haec ipsa ex peculiari corporum dispositione repetenda potius videtur (*g*).

5.° Eo ipso, quo, qui comederunt, omnes (§. III. IV.) constanter datis symptomatibus (§. II. 2.° & §. V. 2.°), dato tempore, atque ordine (§. V. 4.°), quaelibet Fungi species aggreditur, eo ipso venenum est suae indolis. Haud aliter profecto Cicuta WEPFERI, & similia (*h*).

(*g*) Mihi narrabat Collega amicissimus COVA duobus abhinc annis Familiam invisisse Fungis perniciosis male affectam, in qua plures aegri, qui eiusdem speciei (nescio cuius) Fungos comederant, miserandum equidem, sed mirum spectaculum exhibebant; alius nempe delirus erat; alius comate vigili; alius somnolento; alius convulsionibus, afficiebantur.

(*h*) Nec semper ex Fungis noxa venenum est. Quandoque quidam, licet boni, duriores sunt, compactioris substantiae, subactioni difficiliores; quandoque etiam debilior ven-

6.° Venenum hoc vitriolico acido corrigitur (§. IV. 3.° & not. *a* & *b*.); Limonum

---

triculus ferre eos non poterit, tametsi venefica nulla forte qualitate donatos. Tunc peculiariter afficiunt aliquem, non omnes; pauciora, mitiora primi generis (§. V. 2.) symptomata nonnisi ventriculi cruditatem significant; neque hinc, uno verbo, ea se produnt omnia, quae consect. 5. §. V. complectitur. Quo ipso tempore scribo peculiariter quis, illaesis caeteris, qui comederant, post prandium cibi fastidio, levi nausea afficiebatur ex Fungis assumptis, quibus vomitu reiectis restitutus est. Erant ex ea specie, quam vocant *Famiole*, estque Agaricus Mutabilis Cl. ALLIONII Fl. Pedem. n. 2681. Num forte Fungi deleterio semper plus minusve succo scatent? atque adnotata hinc minor ex iis noxa ex minima illius quantitate dependet ad se multum exerendam semper non satis apta; non vero ex duriori eorum, & compactiori substantia? Hoc iam pridem suboluisse videtur ÆTIUS, qui Fungos venenati quid habere docet. Tetrab. IV. Serm. I. & prope ad venenatricem vim accedere ait, Tetr. I. Serm. I. Mali succi vocat Fungos ÆGINETA, & GALENUS proxime ad deleteriam & enecantem vim accedere notat. Nec plane expertes malignae cuiusdam acrimoniae Fungos praedicat HOFFMANNUS Path. Gen. P 2. cap. 9. §. 21, utut quaedam Fungorum species inter edulia concedi possint. Quidquid horum sit, vel nempe minimum laedant ratione substantiae vel minimae quantitatis veneni, in idem res recidit: noxa enim tunc minima est, facile superanda; & fere lis de nomine manet.

succus impar esse videtur (§. IV. 5.° not. *d.*) Num transferri poterit haec doctrina generatim ad acida mineralia, & vegetabilia? Repugnant Logices praecepta; sed verosimile videtur; docebit experientia.

7.° Num forte & primi generis (§. V. 2°.) Symptomata, statim, sine emeticis (quod herniosis potissimum, & praegnantibus perutile esset) spiritu vitrioli, aut aethere statim aggredienda? nec satis patet; nec tutius videtur.

8.° Cuius itaque naturae hoc venenum dicendum est? num alcalinae indolis? Tametsi Chemica analysis non satis docet (*i*), innuere tamen videtur, 1.° Fungorum facilis degeneratio in liquamen alcalinum foeti-

(*i*) Salem urinosum ammoniacalem in Fungis contineri ex Chemica analysi GEOFFROY docet. Alii alia, ita ut analysis non multum quod ad Fungorum naturam lucis affundat.

dum, fere cadaverosum. 2.° Correctio, quam venenum hoc patitur (§. V. 6.) ab acido vitriolico.

9.° Venenum hoc nervos affecit quidem (§. V. 2.°), sed causticum non fuit. (Sect. Cadav. §. IV. 5.°).

10.° Ergo (§. V. 3.° & 5.°) quod ad veneni naturam (praeced.) inutilis venae sectio (quam etiam in aegra (§. IV. 3.°) ad coepti iam comatis symptoma ipse reparandum institui); adeoque expungenda nisi alia de causa alioquin requiratur (in hoc casu de graviditate suspicio (*k*) aderat).

VI. En itaque tibi, Collega amicissime, quod a me responsum petieras. Quod, utcumque elaboratum, meae erga te maximae benevolentiae argumentum volo. Si tibi ar-

(*k*) Suspicio veritas postea facta est. Ægra sanitati optime restituta, utero felicissime gestat.

rideat, magnum perexigui iam obtinuero praemium laboris. Vale.

Vercellis VII. Kalend. Octobris MDCCLXXXVII.

Amicissimo &c. I. Quum tuis quam ocissime votis satisfacturus responsoriam, quam accepisti, cursim fere Epistolam exararem, nonnulla praetermisi, quae Post-Scripti loco, si tibi lubeat, mihi licebit adiicere. Haec quae certa sunt, quippe ab ipsismet, qui proditoribus Fungis coquinariam manum admoverunt, a me curiosius expiscata, ad Fungorum veneni naturam potissimum pertinent.

1.° Eodem tempore (nempe eadem die, & sequentibus), quo perniciosos Fungos infelices Familiae comederant (§. III. praec. Ep.), plures aliae & Claustrales, & Saeculares ex iisdem Fungorum speciebus innocue comederunt.

2.° Quidam e perniciosis Fungis (aa. §. II. pr. Ep.) antequam gustui magis accomodarentur, ex arte simpliciter aqua communi, & sale, elixi sunt. Alii (bb. §. II. praec. Ep.) cum sale, & aceto primum infusi; deinde vero cum ferro, vitro, aurichalco, allio, caepa, pane (*l*), & similibus elixi, quibus vulgo e Fungis venenum a rei coquinariae peritis auferri creditur, & a pluribus etiam Scriptoribus proditum est.

3.° Comesi Fungi non modo optimi erant adspectu (§. II. praec.), verum etiam secti cultros nullo modo infecerunt, mundati, & cocti nec colorem mutarunt, nec ullum prorsus praebuerunt indicium delitescentis veneni. Forte in succo eorum situm est alcalinae (probabilius) indolis (§. V. 8.°) prorsus inconspicuum. Quod postremum confirmare videtur fatum famulae (§. IV. 5.°) quae pessimo multata fuit symptomate, non

(*l*) Hic canibus, felibusve, nescio quo fato, traditus non est devorandus.

Fungorum substantiae, sed iusculi esu tantum, interempta est.

4.° Nec suspicio subsit inter bonos, atque esculentos malitiosum (ex iis nempe, quos Clusius, Paulet, aliique, atque experientia ipsa nigro obsignarunt lapillo) Fungum aliquem irrepsisse, qui primos interfecerit. Primo enim Campestres (aa. §.II. praec. Ep.) ipsamet primum lustraverat Materfamilias; 2.° Nec facilis lapsus alterius generis inter notissimum; 3.° Nec binae familiae, quae ipsosmet comederunt, hallucinatae facile sunt.

II. Ergo I.° (§. praec. 1.°) pro veneni causa anni tempestatem inepte momorderat apud nos communis vulgi censura.

2.° Futilia sunt ea omnia, quae ad auferendum venenum apta vulgo creduntur, atque adhibentur. (§. praec. 2.°)

3.° Nec satis tuta sunt veneni indicia,

quae vulgo censentur, & quae Scriptores plurimi etiam literis consignarunt. Delitescere in Fungis venenum potest, quin ullum prorsus sensibile prodat veneni argumentum (praec. 3.°).

III. Est & aliud, quod mihi addendum remanet, maximi quidem momenti, quodque vix nudius tertius ex ipso Medico habui, qui ex dictis familiis unam curavit: nempe unum vel alterum ex familiae famulis ex iisdem Fungis, quin aegrotarint, comedisse.

IV. Quid ergo de horum Fungorum veneno dicendum est? Profecto si venenati fuissent, cur non omnes, qui comederunt, affecti sunt? Num 1.° parum Fungorum, atque ideo veneni insontes famuli comederunt? Num 2.° Fungorum venenum tanti non erat, ut vires exereret? aut eius indolis est, ut in quibusdam tantummodo individuis iuxta varias ventriculi conditiones

se se exerat, juxta vulgatissimum illud: quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur? Et si hoc verum sit, quaenam conditiones erunt, quae veneno faveant, aut obsistant? Primum ignoramus; reliqua nisi Deus viderit, investigare quis possit (*m*).

(*m*) Haec faciliora intellectu essent siquid deleterii succi in Fungis contineri cum ÆTIO supponeremus, PAULO, GALENO, HOFFMANNO, (not. *h* ad praec. Epist.) aliisque pluribus, quos recensere longius foret. Neque hoc ipsum non modo a ratione absonum esse, quin & confirmari videtur absentia causarum, quibus ab extra, ita dicam, veneno Fungi affici posse videntur (§. V. 1. praec. Ep.). Nam, (si soli, quo nascuntur, qualitatem excipias, quae investiganda feliciora otia desiderat, ac proinde de qua nihil habeo) primo ablegata iam patet longa Fungorum aetas (§. II. pr. Ep.), 2. nec quidquam facessit anni tempestas (§. II. 1 secundae Ep.). Quid ergo? Num 3. venenatorum animalium vicinia, incolatus, morsus, & similia incusanda? Atqui apud nos vix ulla existunt venenata. Quae potissimum altius penes vulgum defixa communis viget opinio, ea est, quod nempe Bufones Fungis venenatam qualitatem communicent. Sed quomodo, si ipsi careant? Huc apposite facit, quam & Tu, Carissime, olim publicam fortasse noveris, cuiusdam, quae risum fere movet, historia. Hic Astae Pompeiae nonnullis abhinc annis, dura fame premente, victus comparandi

V. Ego sic sentio : Fungis, quibus data familia affecta est (huius §. III.) non ratione veneni (§. V. 5.° praec. Ep.), sed ratione substantiae (not. *h.* ad mox citat. §. n. 5.°) affectam fuisse. Huic sententiae factum arridet : quo nempe constat eos, qui affecti sunt & leviter, & nonnisi primi generis symptomatibus (§. V. 2.° praeced. Ep.) correptos fuisse. Nec mirum sane est interea dum venenatis Fungis plures graviter aegrotarunt familiae, eodem tempore, & alios aliquos leviter ratione substantiae (not. mox citat. *h.*), atque accidentaliter affectos fuisse Fungis haud venenatis. Eo vel maxime quod agatur hic de binis delicatulis foeminis, quas vel solum

---

causa Bufones totius anni spatio ubique colligebat, quos inde clanculum pro ranis, exenteratos, mundatosque quippe grandiores, pluris vendebat. Tandem detecta fraude in carcerem detrusus, fustibusque damnatus: quid male me plectitis, inquit ! quid mali feci, si & ipse incolumis Bufones continuo edi, & ranas meas emptores ceterarum probarunt optimas !

ipsum afficere potuit pathema animi, ex quo fatalis Fungorum fama perniciosorum percrebrescebat.

VI. Quidquid autem de hisce omnibus sit, nec reliqua minus certa sunt, atque haec potissimum (quae ipse vidi) tutissima sunt, & indubia.

1.° Nempe Fungos, quos familia, cuius historiam conscripsi, comedit, veneatos fuisse (*n*), atque adeo familiam (§. IV. praec. Ep.) veneno affectam.

2.° Eos immo Fungos tales fuisse, qui maxime esculenti censentur (aa §. II. pr. Ep.). *** Adeo verum est Fungos, ut aie-

(*n*) Ex Consect. 5. primae Epistolae, & ex vi definitionis DE GORTER Syst. Prax. P. I. Lib. 5. Tit. 2. n. 283. FRID. HOFFMANN. Med. Rat. Syst. T. I. Pathol. Gen. P. 2. c. 2. §§. 1. 2.

*** *Haec plenissime comprobantes pretiosissimas observationes, quas in tribus suae curae commissis Familiis eodem ipse*

bam (§. V. 1.°), insidum alimenti genus nullo non tempore censendum esse; opti-

---

tempore & modo ab iisdem Fungis (campestribus) *affectis instituit, perhumaniter nobiscum communicavit Amicissimus* CROLLA, *Vercellis quoque Medicinam cum laude faciens, cuius sodalitii fere per triennium, quum in hac Florentissima Academia studiis Artis Salutaris incumbebamus uterque, nunquam nobis ex animo decidet grata memoria. Sequentia ex ipsius Literis ad nos Kal. Octobris datis, excerpta, ut publici iuris faciamus, permittet Vir Clarissimus.*

. . . . . Fungi, quos adeo exitiales Patria experta est mea, initio Iunii proxime elapsi, ex illis sunt, quos vulgo Itali *Prataiuoli*, Galli generico nomine *Champignons* * vocant. Aliqui vero ex Collegis meis eosdem observarunt tunc temporis funestos effectus tum ab hac eadem specie, tum ab illis Fungis, qui *Reali* apud nos dicuntur, productos. Primae speciei Fungi, nempe *Prataiuoli*, prima aetate ostendunt lamellas subrubras, quae senioribus factis Fungis obscuriores, & tandem nigrae evadunt. Iuniores cum senescentibus mixtos comederant quos ipse vidi afflictos, qui novem fuerunt; Sutor cum uxore, & filio, Negotiatoris quinquelustris coniux, filius, & filia; Puer: Architectus cum famula sua. Ex his duo, Sutor nempe, eiusque filius triennis lypiria mori debuerunt; Extispicia nulla instituere potui. Propinavi emeticum fere omnibus, at vomuisse Fungorum integra frustula nunquam vidi, sicuti magni nominis Medici nonnulli

* GEOFFROY Mat. Med. T. II. pag. 263.

numque primum antidotum (meo quidem exemplo) abstinentiam.

---

contendunt, quum credant diutissime Fungos qualescumque integros in ventriculo remanere indigestibiles; nec, quas biliosas semper observare fuit, deiectionibus immixta. Hinc si quam observatis fidem addere debeo, aliquid sui generis deleterii Fungos habere certo certius credam. Ab acidis vegetabilibus nullam habui utilitatem, parvam a mineralibus expertus sum; atque licet Proceres nostri alcalinae naturae Fungorum venenum dicant, atque ideo acidis ipsorum deleteriam vim debellandam, iuscula tamen pullorum, vel carnis vitulinae, & ovorum vitelli aqua multa subacti, profuisse quammaxime observavi. Cortex Peruvianus ut Ventriculi vires reficeret administratus reliqua roborantia in nostro casu antecellit: aliquam quinimmo virtutem monstravit, qua Fungorum veneni antidotum ausim ferme reputare; atque adeo summopere doleo in novos aegros tum non incidisse, ut observare potuissem, & experiri, an, dato statim Cortice, ipso solo curassem tam dira symptomata. Leviora certe passa fuerat Sutoris uxor, quae ad avertendam in tertianam recidivam Cortice iam utebatur; ex quo, quum ad incitas redactam Negotiatoris uxorem, irrita prorsus medendi methodo per emetica, & iuscula memorata, immo per ipsum met acidum Vitrioli aqua dilutum; & Liquorem Anodinum Mineralem HOFFMANNI cum Amico ALOYSIO MATTACHINI observarem, ad hanc, quae fuit sacra anchora, confugi, huiusque aquosam tincturam, de qua unciam singulis horis exhauriendam praebui, felicissimo cum successu, spem non fefellisse meam

3.° (Quod maxime interest). Si aether vitriolicus prae ceteris remediis pro votis cessit ex DUPLANILIO ad venenatorum Fungorum (sunt eius verba apud BUCHAN Med. Domest. T. III. pag. 446.) sensibiliter compescenda symptomata, vitamque animalibus protrahendam, quae experimentis subiecta sunt; Allatis nostris in casibus spiritum vitrioli large quidem adhibitum (*o*) symptomata tametsi gravissima; post usum tamen emetici non modo compescuisse, sed omnino sustulisse. Con-

---

fateri debeo; nec minus profuisse observavimus ipsius filio annorum undecim, & filiae annos XII natae, ut & memorato Adolescenti, qui XVI agit annum; summeque proficuam Architectus quinquagenarius ipse quoque expertus est.

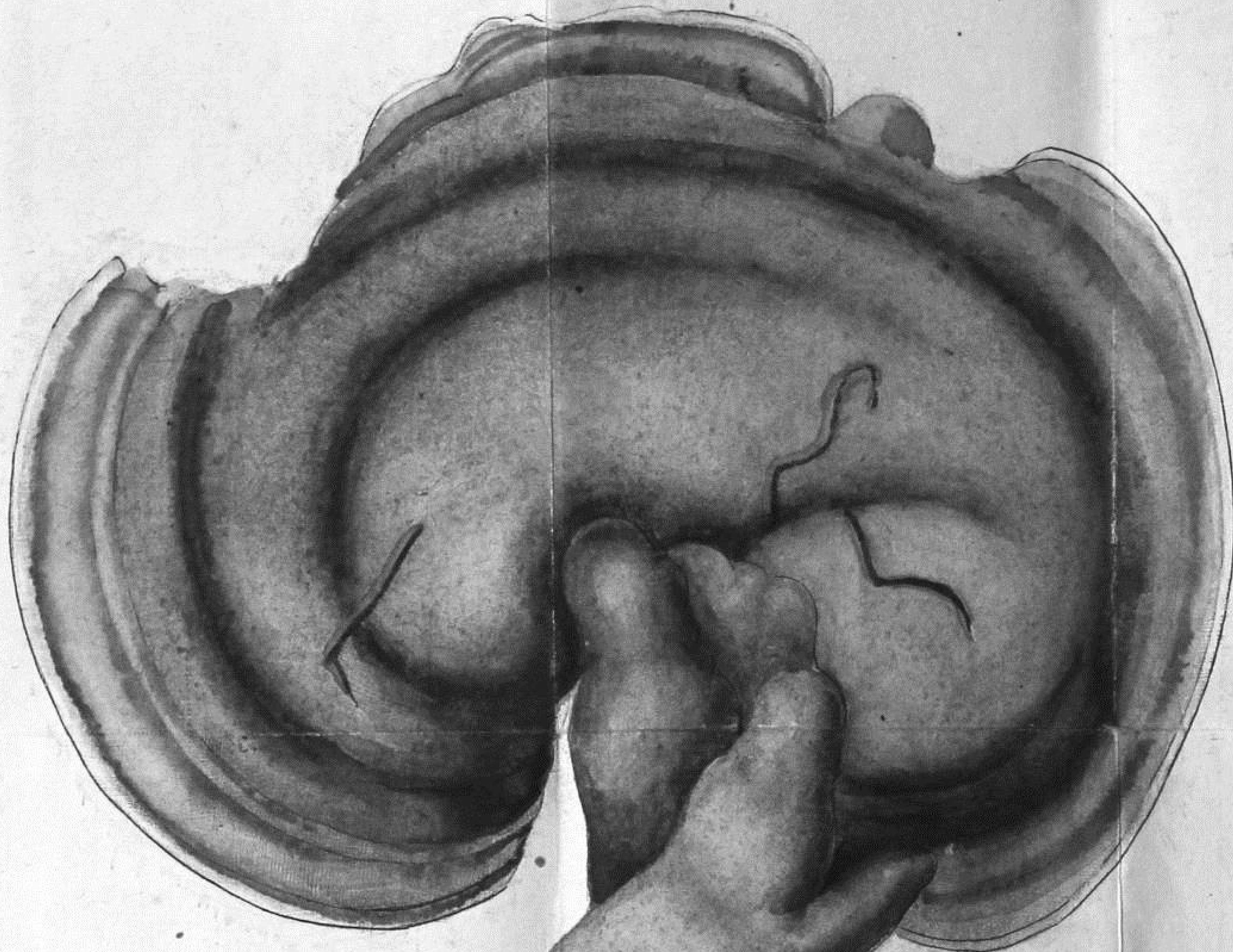
(*o*) Quantitas acidi vitriolici in aegra (§.IV. 3. pr. Ep.) adhibita prima vice (die nempe quinta morbi, & Iunii VII) fuit drachm. I. in aquae unc. III. quater sumpta, toto scilicet nyctemero. Secunda vice (morbi VI.) eadem ter sumpta. Die VII. & VIII. morbi drachm. II. gut. XV. largiori aquae copia diluta, in integrum unc. I. drachm. I. gut. XV. quatuor dierum spatio. Notandum; partim Sp. Vitrioli adhibitum fuisse; partim Tincturam anodynam Vitriolicam NAUDIER. In aliis aegrotis solus Sp. Vitrioli aqua communi dilutus in usu positus est.

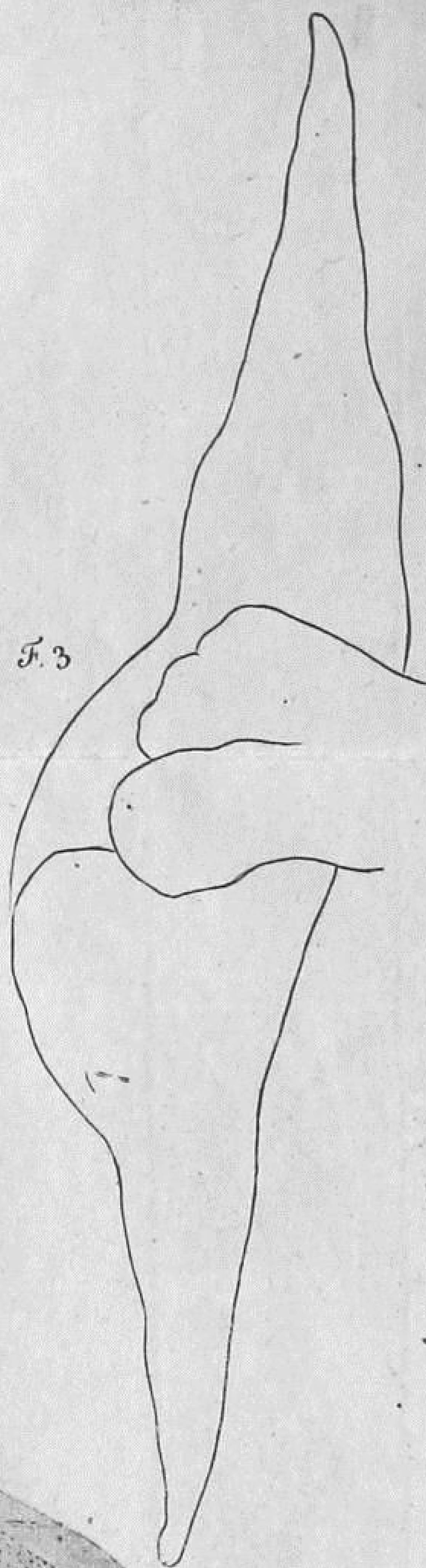
sobrino tuo R. P. Bo, mihi amicissimo commendatum me habeas rogo. Valeas, & me, quo te prosequor amore, redames velim.

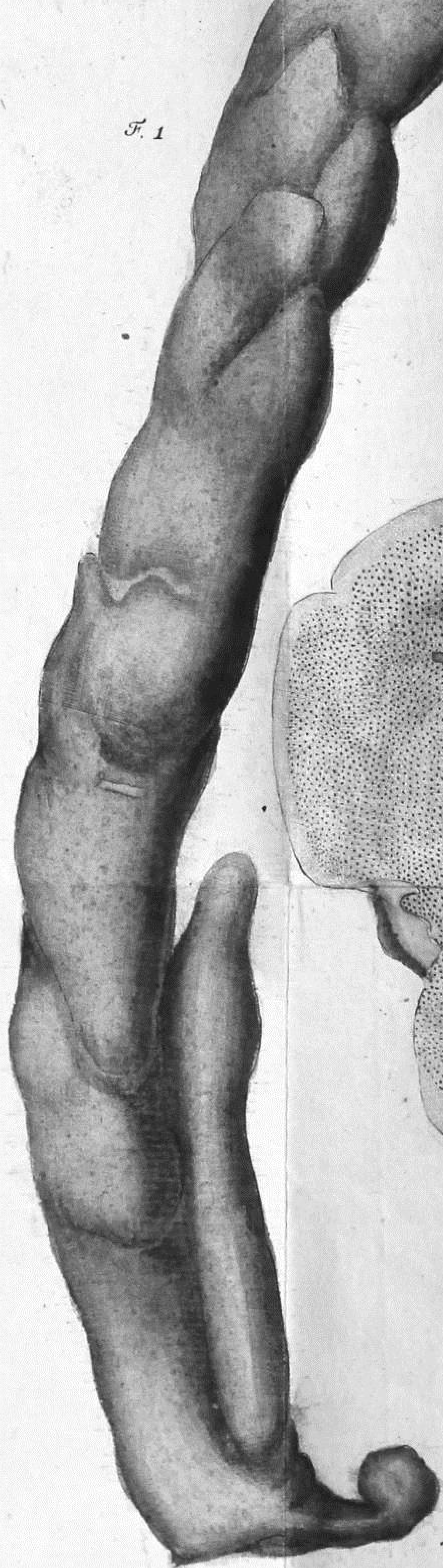
Vercellis XIII. Kalend. Novembris
MDCCLXXXVII.

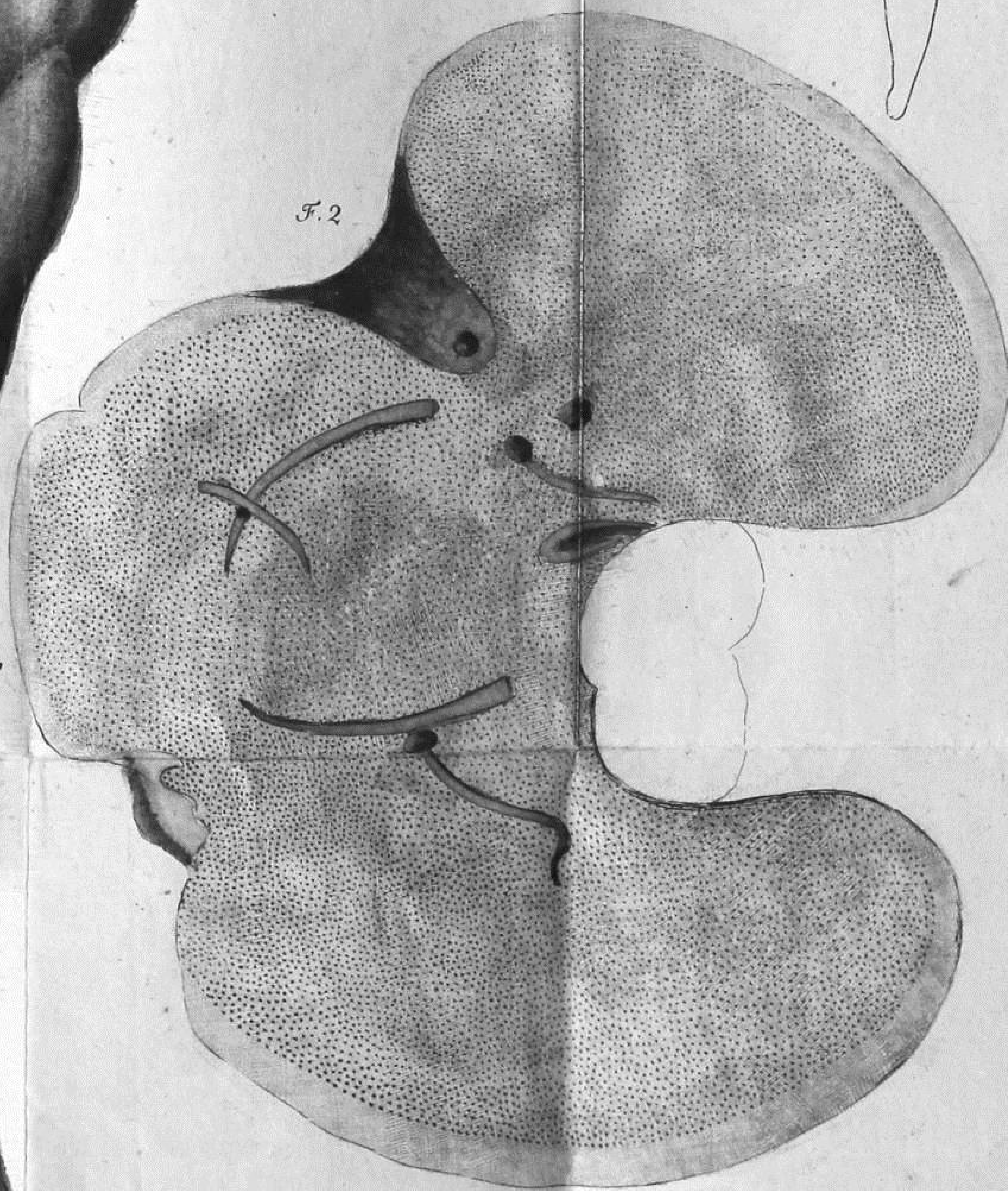
FACULTATE OBTENTA

Tab. 1

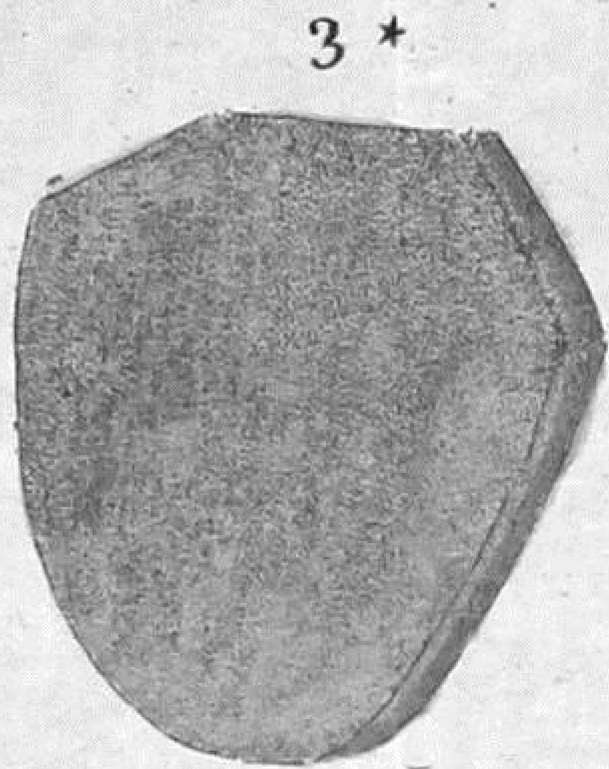

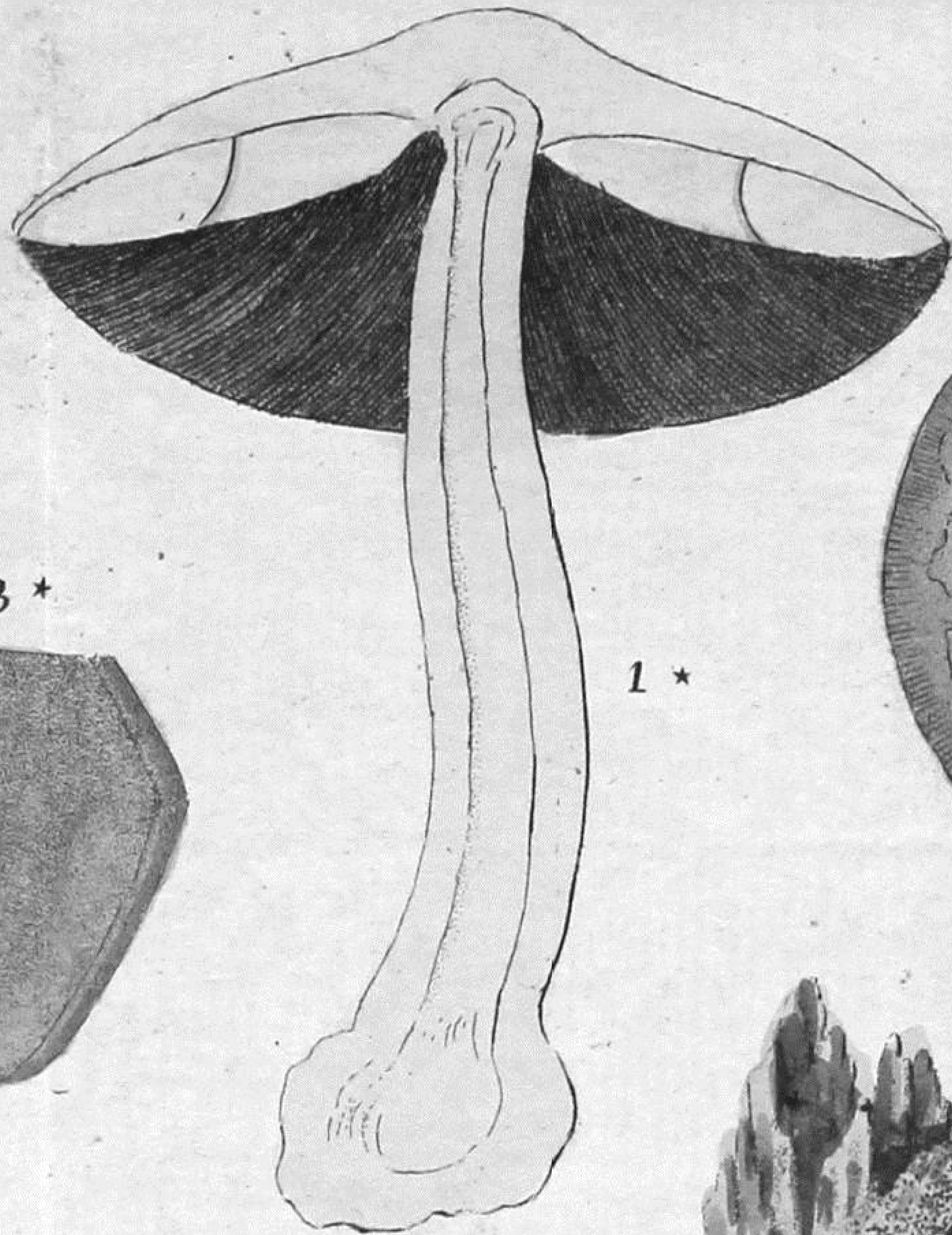

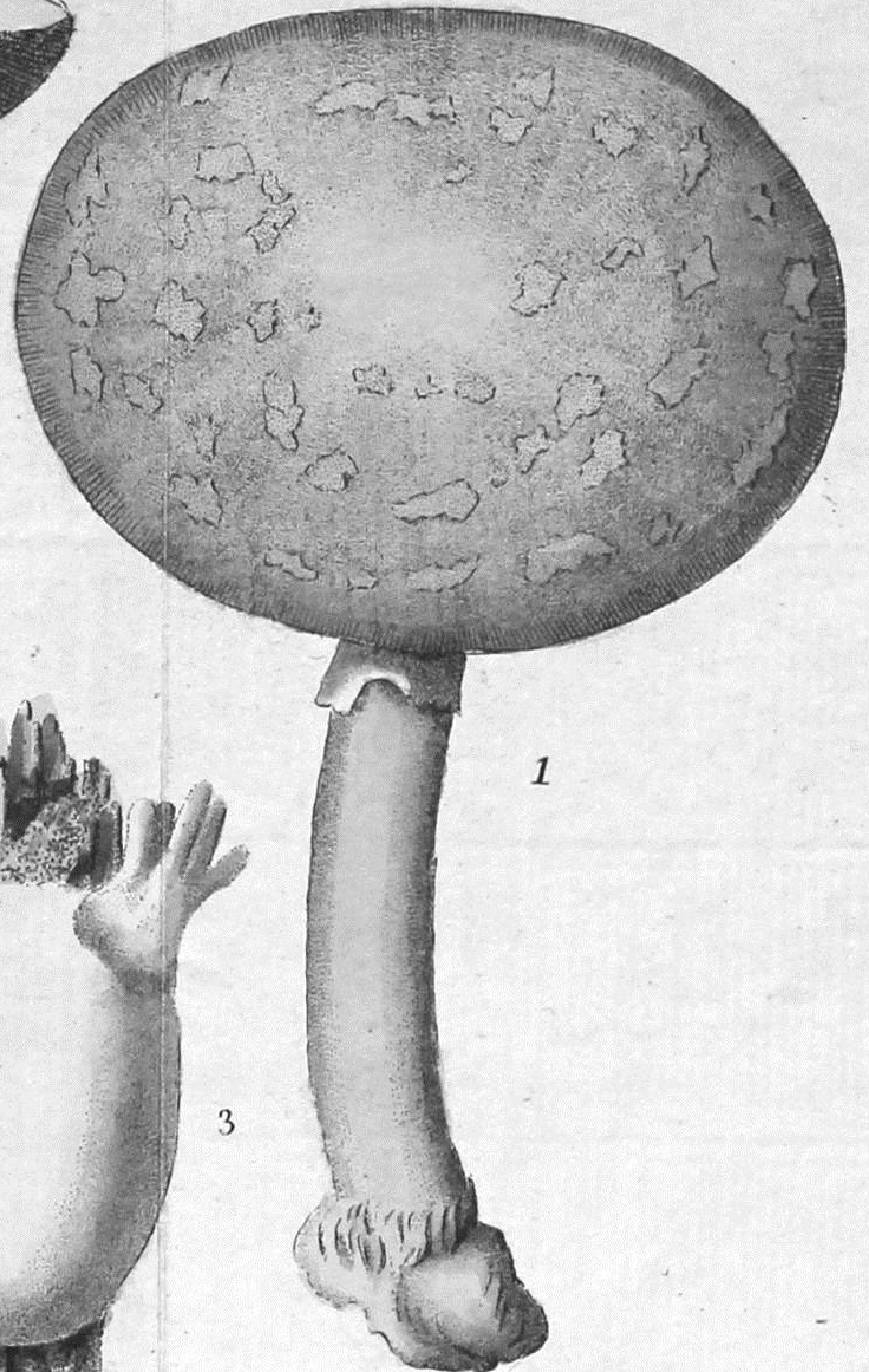
J. F. Anselmi ad vivum del. & pinx. 1784

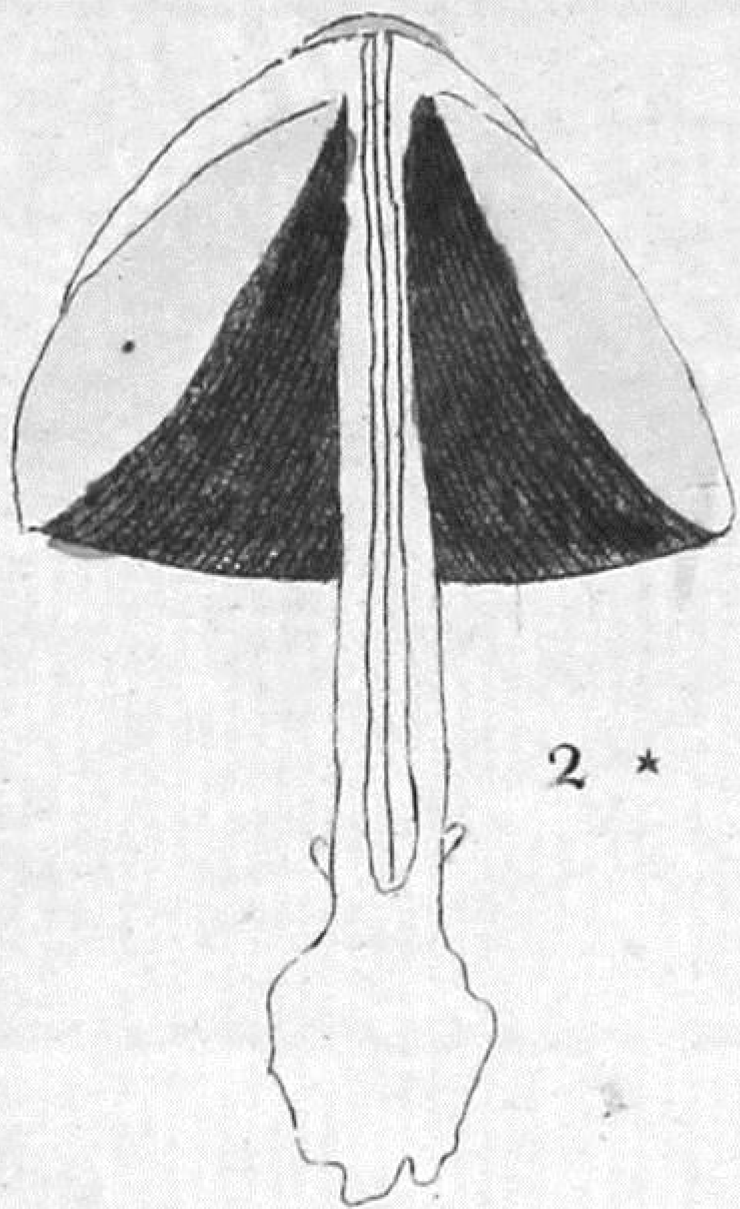
Stagnon sc.

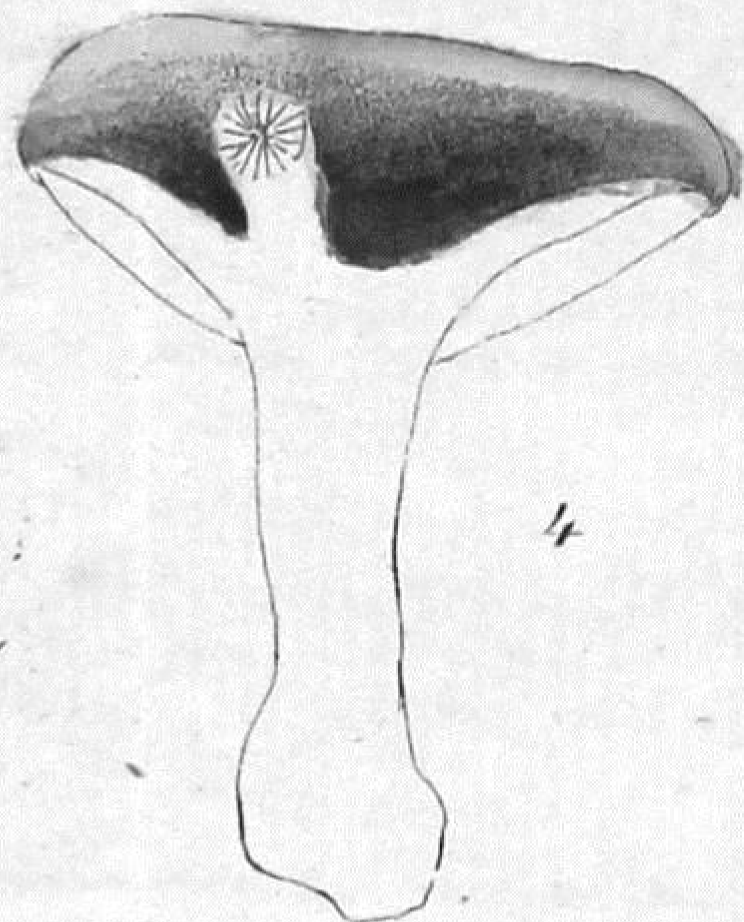

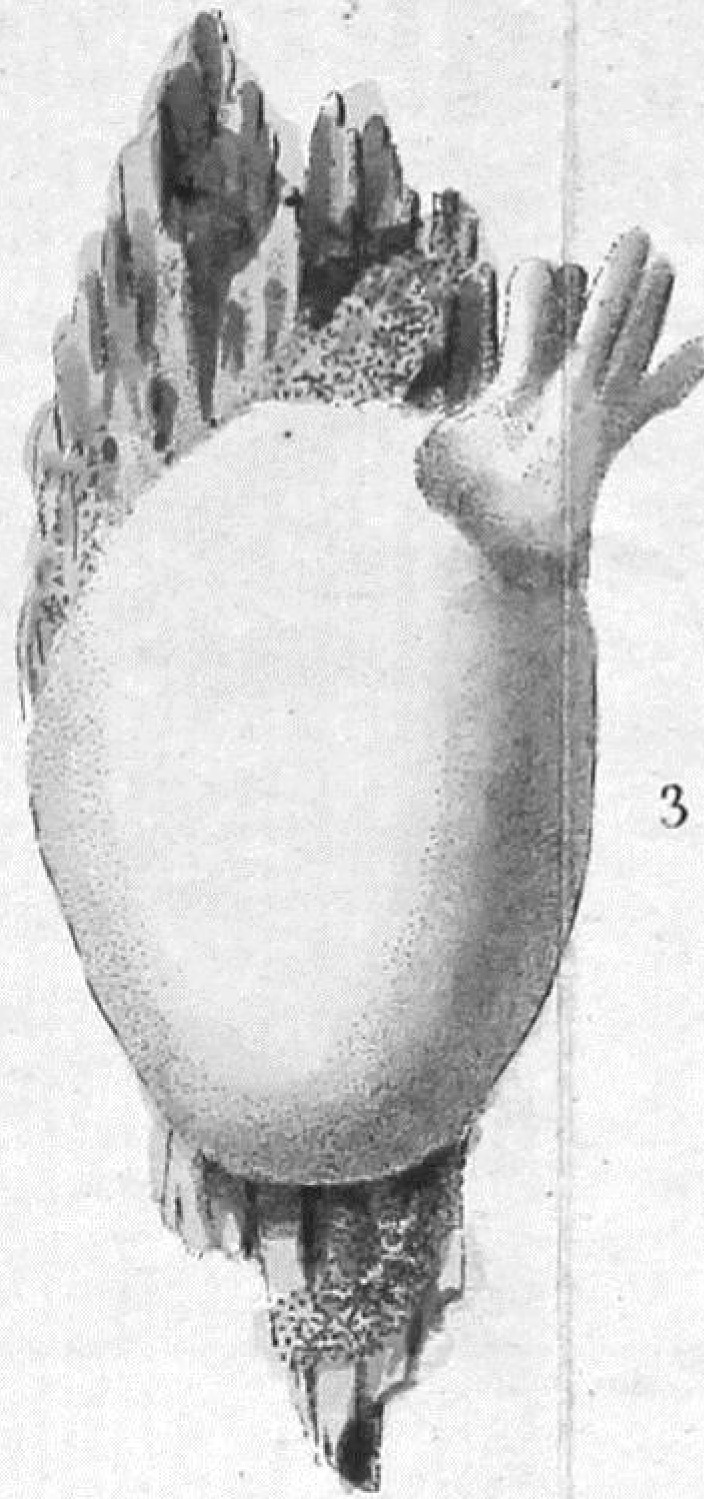

Picco del. 1784

Stagnon Sc.

In morbis ab esu fungorum venena-
torum ortis Emeticum est ipecacuan-
nha, deinde spir. vitrioli ad gratam
aciditatem cum aqua distillata, potionis
dulce cum [illegible]. Dandini p. 30
et seq. -